

Zasvěcení, jasnozřivost a adeptství

Rudolf Steiner

Esoterní hodina, Stuttgart, 15. září 1907

Jsou mezi námi lidé, kteří již celá léta provádějí okultní cvičení, i lidé, kteří s nimi teprve začínají. To, co má být dnes řečeno, je důležité pro vás pro všechny. Musíte si přitom uvědomit, že osobnost, která k vám promlouvá, je veskrze mluvčím oněch vznešených individualit, které nazýváme Mistry moudrosti a souznění pocitů. Co se týče esoteriky, o kterou všichni usilujete, musíte si jasně uvědomit následující věc: Je neobyčejně důležité, aby lidstvo dnešní doby dostalo silný impuls esoterního života. Epidemie, vlny šílenství, strašlivé války by s převládnutím materialismu hrozným způsobem zuřily mezi lidmi, kdyby lidstvo podle rozhodnutí moudrých Mistrů nedoznalo prohloubení v duchovní oblasti. Přestože je ale rozšíření spirituálního života bezpodmínečně nutné, přestože dnes musí být mnohem větší počet esoteriků než doposud, bylo by naprostou chybou chtít dělat esoterice nějakou propagandu. Esoterici být musí, ne každý člověk však má být esoterikem. To můžeme pochopit pomocí velmi jednoduchého příkladu. Každý člověk potřebuje boty, že ano, a je proto nutné, aby existovali obuvníci. Bylo by však naprostou chybou, kdyby z toho chtěl někdo vyvodit závěr, že se všichni lidé musí stát obuvníky. Stejně tak se nemají všichni lidé stát esoteriky. Ale všichni, kdo se jimi stát chtějí, tím dostávají za úkol šířit v této nebo v některé z dalších inkarnací theosofii a podporovat spirituální život lidí.

Ve všech dobách byli tři druhy esoteriků. V zasvěcenceckých školách mohli být vzdělávání trojím způsobem. Tyto tři druhy vzdělávání jsou:

1. zasvěcení neboli iniciace
2. jasnozřivost
3. adeptství

V dřívějších dobách byly tyto tři druhy navzájem velmi jasně oddělené. Pro lepší pochopení bychom si opět uvedli příklad z každodenního života. Představte si zemi, ve které nejsou žádné železnice ani lokomotivy, a pak si představte, že obyvatel této země se vydá na cestu do jiné země, kde takové železnice a lokomotivy mají. Tento člověk se pak s ohledem na lokomotivy a železnice stane zasvěcencem, a když se vrátí domů, může svým krajanům vyprávět o tom, co viděl. Ale tím, že lokomotivy a železnice pozoroval a dovede o nich vyprávět, ještě zdaleka není schopen železnice také stavět. A stát se inženýrem, k tomu teprve patří dlouhé studium. Právě tak je tomu se zasvěcenci a s adepty. Zasvěcenec se vydal do cizí země, do vyšších světů, ví,

jak to tam vypadá a dovede o tom vyprávět, ale k tomu, aby se stal adeptem, to znamená, aby sám dokázal používat duchovní síly, které uzřel v jejich působení, k tomu zase patří dlouhá, předlouhá doba cvičení v duchovním světě. Některým zasvěcencům trvá ještě dlouhou řadu inkarnací, než dosáhnou adeptství, neboť síly duchovního světa se dají používat obtížněji než síly světa fyzického.

Kdysi tomu bylo tak, že zasvěcenci a adepti v esoterních bratrstvech se ve své působnosti tím nejkrásnějším způsobem doplňovali. Například inženýr, který přesně ví, jak se musí postavit nějaký stroj, dnes vůbec nemusí umět takový stroj sám postavit. Na to má své dělníky. A dělníci, kteří stroj dovedou výtečně postavit, nemusí podrobně znát zákony, podle kterých stroj vznikne. Tak mohl být někdo zasvěcencem a zřít a chápat síly a zákony duchovního světa v jejich působení, ale sám nedovedl do těchto sil zasahovat a něco z nich vytvářet.

Dalším druhem esoteriků byli jasnozřivci. Dnes je nelze od zasvěcenců odlišovat tak jasně jako v dřívějších dobách. Tenkrát tvořili jasnozřivci mezi esoteriky zvláštní skupinu. Všichni si dovedete představit, že mohou být velmi chytří a učení lidé, kteří však budou opravdu silně krátkozrací. Někdo může dokonce velmi přesně znát zákony optiky, a přesto být krátkozraký, takže se při svých experimentech musí spolehnout na lidi, kteří dobře vidí. On jim potom může vysvětlit, co viděli, neboť oni sami by to bez něj asi vůbec nedokázali pochopit. Úplně stejně je tomu se zasvěcenci a jasnozřivci. Zasvěcenec nemusí být zároveň jasnozřivcem a jasnozřivec nemusí být nutně zasvěcencem. Zejména v dávných dobách, o kterých teď mluvíme, bývalo velmi častým jevem, že některé lidi nebylo možné přivést až k jasnozření. Stali se pak zasvěcenci, to znamená, že dosáhli úplného poznání a pochopení duchovních pravd a zákonů, nemohli je však vidět. Ve stejném bratrstvu jako oni byli ovšem jiní lidé, kteří byli jasnozřiví, aniž by přitom dokázali porozumět tomu, co zřeli. To, co viděli, vyprávěli zasvěcencům a ti jim to vysvětlili.

Adepti jako třetí druh esoteriků pak byli schopni prakticky používat to, co jasnozřivci zřeli a zasvěcenci vysvětlovali.

Byla to velmi krásná součinnost, která existovala v těchto nejstarších bratrstvech. Panovala tu vzájemná láska a tolerance, důvěra tak veliká, jak to dnes už vůbec není možné, ba jak si to jen málokdo vůbec dokáže představit. Naše doba je příliš egoistická, neláskavá a podezřívavá, než aby něco takového bylo možné. Dnes je proto zasvěcenec také vždycky do jisté míry jasnozřivý a naopak, ba dokonce ani není možné vzdělávat dnes lidi jinak.

Hluboko v našich dobových poměrech je však také založena skutečnost, že adeptství musí téměř zcela ustoupit. Naše egoistická epocha není schopná náležitým způsobem používat takto vysoké schopnosti. Nikdo se v naší době nedrží více zpátky než adepti. A i kdyby chtěli zasáhnout do osudů lidí, často to ani nemohou, třebaže k tomu mají potřebnou sílu a lidstvu by mohli sdělit mnoho věcí, které by přinesly

požehnaní.

Právě v oblasti lékařství, které je nejvíce utopené v materialismu, musí adepti často takřkajíc s krvácejícím srdcem (kdyby to na tak vysokém vývojovém stupni ještě bylo možné) přihlížet, jak tisíce a tisíce ubohých nemocných chřadnou, aniž by jim bylo možné poskytnout pomoc. Ale i kdyby se takový adept odhodlal a chtěl nemocnému pomoci, bylo by to, co by musel učinit, do té míry proti dnešní době, že by nejpozději druhého dne seděl v blázinci, ba že by se proti němu vzbouřili lékaři celého světa.

V duchovním životě je tomu vůbec tak, že nejvyšší adepti a zasvěcenci jsou nejzdrženlivější. Ti nejvyšší adepti zasáhnou do osudu národů často jen dvakrát během několika staletí. Jejich síla jako by byla ušetřená pro zcela určité příležitosti. Jsou zkrátka jisté věci, na které lidstvo ještě není zralé. Kdyby mu je někdo chtěl dát, mohly by působit jen škodlivě. Ano, jsou jisté nejvyšší pravdy, které ani vy, mé sestry a bratři, zatím nemůžete přijmout. Kdybych vám takovou pravdu sdělil, byla by tato místnost během několika málo minut prázdná. Jisté pravdy dnešní člověk zatím prostě ještě nedokáže snést, ani když už dosáhl jisté stupně v esoterním školení. A přece jsou to právě ty nejvyšší pravdy a je účelem vašeho vývoje, abyste je jednou mohli přijmout. Kdo je však přijme příliš brzy, ztratí prostě veškerou půdu pod nohama.

Představte si, že přes hlubokou propast bude položena uzounká lávka. Kolik z vás by dokázalo přejít na druhou stranu, aniž by se jim zatočila hlava? Jistě ne všichni. Kdyby ovšem někdo na podlaze v pokoji vyměřil úzký pruh o šířce té lávky a barevně ho vyznačil, každý po něm s lehkostí přejde, aniž by ho vůbec napadlo, že by se mu mohla zatočit hlava, a aniž by šlápl vedle pruhu. Přesto při tom neprovádí nic jiného, než to, co by musel provést na uzounké lávce vedoucí nad propastí. Pokračování podlahy nalevo a napravo od úzkého pruhu je to, co mu propůjčí jistotu. Ta úzká lávka nebo pruh na podlaze je to, po čem my lidé jdeme. Pokračováním pruhu je fyzický svět, svět smyslů. Ten dává lidem jistotu, protože ustavičně opravuje naše mylné myšlenky, city atd. Teď si představme, že by padly hranice smyslového světa: tu by se člověk skutečně vznášel ve vzduchu, bez jakékoli vnější opory. To je zážitek, kterým musí každý jednou projít.

V naší době je velmi naléhavě nutné, aby do života proudilo čím dál více theosofie, a také v dalších letech se tak bude dít víc a víc. Bude se to projevovat právě ve vašem nej bližším okolí. Lidé budou hladovět po theosofii jako po vezdejším

chlebě. Pravdy, které jsou šířeny rosikruciánskou metodou, může plně pochopit i obvyklý rozum. Lidé, kteří theosofické nauky pochopit nedokážou, prostě jen nechtějí dostatečně namáhat svůj rozum.

Vy všichni víte, že lidské srdce se nachází teprve na začátku svého vývoje a v budoucnosti bude neobyčejně důležitým orgánem. Této skutečnosti nikdo nemusí slepě věřit, ale je to zřejmé z toho nejjednoduššího pozorování a uvažování. V lidském těle rozlišujeme hladké a příčně pruhované svalstvo. Všechny svaly, které člověk může uvádět v činnost svou vůlí, jsou příčně pruhované, všechny mimovolně pracující svaly jsou hladké. Pro dnešní vědu je ovšem velkou hádankou, že srdce je příčně pruhované jako svaly ovládané vůlí, i když je svalem činným mimovolně. To nám jasně ukazuje, že ačkoli srdce dnes není svalem ovládaným vůlí, v budoucnosti jím bude. A tak tomu také je. Každý člověk bude jednou své srdce uvádět do pohybu podle své vůle právě tak, jak dnes uvádí do pohybu svaly paží.

Přesto však ta spousta lidí, která jisté pravdy nechce apriorně přijmout, není tak docela v nepravu. Velmi záleží na tom, aby tyto věci byly podávány srozumitelně. Měli bychom si nyní poněkud ujasnit, jak si člověk může theosofické pravdy sám dokázat. Mluvíme o nauce o znovuvtělování a o zákonu karmy. Přijdou ovšem lehkověrní lidé a řeknou: Nauka o reinkarnaci nám připadá velmi věrohodná a srozumitelná, její pomocí se dají vyřešit všechny záhady života. Když se podíváme na život a uvidíme, jak se jedno dítě narodí v prachu u cesty a už od narození je předurčeno k tomu, aby z něj nic pořádného nebylo a svůj život prožilo v útrapách a bídě, a když uvidíme, jak jiné dítě přijde na svět v paláci, od prvního dne obklopené pečující láskou a vybavené všemi dary ducha, poskytnete nám nauka o znovuvtělování dobré vysvětlení, řekne-li, že obě děti si důvody ke svému dnešnímu životu vytvořily svým životem v některém dřívějším vtělení.

Potom ale přijdou ti přemýšliví a řeknou: Jenom proto, že ta vaše nauka o znovuvtělování může podat hezké vysvětlení mnoha životních záhad, v ni ještě zdaleka nevěříme; vysvětlení totiž není důkaz. - Lidé, kteří tohle říkají, mají naprostou pravdu. Nemohu totiž nějaký světonázor považovat za správný jenom proto, že je pro mě pohodlný. Zároveň si však tito lidé, pokud opravdu chtějí, mohou sami podat ten nejpádnější důkaz pro nauku o znovuvtělování. Ať si člověk řekne: Budu předpokládat, že existuje znovuvtělování. Sice tomu nevěřím, ale mohu to protentokrát předpokládat. Budu se tedy ve všem všudy chovat tak, jako kdyby můj předpoklad byl pravdivý, a počkám, co se mi tím ukáže. - Člověk, který bude takto myslet a jednat, zaznamená překvapivé zkušenosti. U všeho, co se mu přihodí, si bude říkat: Já sám jsem k tomu kdysi v jednom z dřívějších životů vytvořil příčiny a nyní nesu následky svých vlastních činů. - Jestliže takový člověk kdysi nevědomky udělal nějakou hloupost a dostihne ho trest, pomyslí si: A teď tu hloupost udělám hned ještě jednou vědomě, abych viděl, že jsem to byl já, kdo vytvořil příčinu k těmto osklivým následkům. Jestliže jsem totiž příčinou já sám, pak se nyní, kdy tuto chybu udělám vědomě, musí dostavit tytéž následky. - To je pravý smysl biblických slov: „Kdo tě uhodí do pravé tváře, nastav mu i druhou.“

Ten, kdo u všeho, co ho potká, dokáže hledat příčinu sám v sobě, vykoná mnoho. Kdo to bude provádět, brzy si povšimne, jak ho to pozvedá, jak se začíná uvolňovat z karmických řetězů a svůj život dostává stále více do vlastních rukou. Takový člověk jde svou životní cestou svobodně a jistě. Podobným způsobem si můžeme ověřit pravdivost všech theosofických nauk. My všichni se tak snažme vnášet ducha víc a víc do života a nechejme v sobě ožívat to, co do nás v podobě světla a života nechávají proudit velcí Mistři. A vy všichni byste si měli jasně uvědomit, že boje, které theosofie a zejména esoterika musí svádět s vnějším světem, budou stále prudší. Tu je třeba pevně stát a mlčet. Práce v tichosti je mnohdy ta největší. Učte se mlčet, sestry a bratři, a stůjte pevně; upírejte pohled na svůj cíl a na velké Mistry, kteří stojí při nás.

GA 266/1